

Rigsombudsmanden på Færøerne

Tórshavn, den 9. januar 2009

J.nr. 323-1 - dmk

Indberetning nr. 1 / 2009

Emner:

- *Lagmandens nytårstale kritiseret for at indeholde selvfølgheder og for få konkrete politiske tiltag.*
- *Lagtinget har vedtaget at bevillige Island et lån på 300 mio. kr.*
- *Finansloven for 2009 vedtaget. Der budgetteres med et underskud på 502 mio. kr.*
- *Direktøren for Færøernes Landsbank vurderer, at det kan blive nødvendigt at optage milliardlån de kommende år. Direktøren angiver dårlig økonomisk styring de senere år som en af hovedårsagerne til den aktuelle krise. Landsstyremanden for finansanliggender tror ikke, at den økonomiske krise bliver omfattende, men udelukker ikke, at det kan blive nødvendigt for landskassen at optage lån. Landsstyremanden forventer, at de færøske pengeinstitutter bliver omfattet af den næste bankpakke.*
- *De færøske banker har ingen aktuelle problemer med likviditeten og refinansiering af deres lån. Bankerne anser det for vigtigt at få bedre overordnet økonomisk styring med henblik på at skabe tillid til det færøske samfund, så der igen kan komme gang i samfundshjulene. Forudsætningerne herfor vil forbedres, hvis man kan få dele af den færøske kapital placeret i udlandet hjem til Færøerne.*
- *Lagtingets Forfatningsudvalg er valgt og har konstitueret sig med Poul Michelsen fra Folklokken som formand.*
- *Der er yderligere tilbagegang for fiskerierhvervet ved Færøerne, hvilket også slår igennem på eksporten. Eksporten reddes dog delvis som følge af en markant fremgang for opdrætserhvervet.*
- *Den økonomiske tilbagegang afspejles i et markant fald i bilsalget.*
- *I december blev et betydeligt antal medarbejdere i mediesektoren opsagt.*
- *Efter flere kommunesammenlægninger er man fra årsskiftet kommet ned på 30 kommuner.*
- *Et stigende antal færingar vælger at studere uden for Norden – især England og Skotland tiltrækker de færøske studerende.*
- *Udbygningen af Vágar Lufthavn projekteres i 2009 og påbegyndes i starten af 2010.*
- *Færøernes udledning af drivhusgasser er stigende, men Færøerne er ikke omfattet af Kyoto-protokollen og således ikke forpligtet til en reduktion af drivhusgasserne svarende til Rigsfællesskabets overordnede forpligtelse.*

Lagmandens nytårstale

Traditionen tro holdt lagmanden sin TV-transmitterede nytårstale den 31. december.

Lagmand Kaj Leo Johannesen, Sambandspartiet, kom først i talen ind på den aktuelle finanskrise, som også kan mærkes på Færøerne. Han vælger i talen at se positivt på situationen og finder, at

Færøerne står godt rustet til at møde udfordringerne, da den færøske økonomi overordnet set er sund og har dyrebare ressourcer i form af naturrigdomme og dygtige mennesker. I forbindelse med finanskrisen nævner han, at de færøske pengeinstitutter er omfattet af den fælles garantiordning for pengeinstitutter i rigsfællesskabet og at målet er, at de færøske pengeinstitutter også bliver omfattet af den næste bankpakke.

Lagmandens tale, der i sin helhed er vedlagt denne indberetning, indeholder ikke mange konkrete politiske tiltag, men er mere samlende og indeholder flere opfordringer til alle om at stå sammen og møde de kommende udfordringer og forandringer i et fællesskab, hvor der også er plads til forskellighed.

Oppositionens bemærkninger til lagmandens nytårstale er få og generelt ikke positive.

Høgni Hoydal, Republikanerne, kalder talen for en hjemmestyretale og en tale med en masse ord og ingen handling. Han savner eksempler på konkrete tiltag i talen, men er dog positiv overfor, at lagmanden ikke maler et negativt billede af den aktuelle økonomiske situation. Han savner endvidere selvkritik fra lagmanden vedr. de unødvendige skattelettelser de senere år, den asociale politik og den manglende og forkerte erhvervs politik.

Jenis av Rana, Centerpartiet, har den bemærkning til talen, at den indeholder selvfølgeligheder og udenomssnak, mens man venter på danskernes kriseløsninger og spørger samtidig, om der i det hele taget er nogen politik. Han efterlyser bud på, hvordan man hjælper dem, som krisen allerede har ramt i form af arbejdsløshed, samt de ældre.

Lånet på 300 mio. kr. til Island er vedtaget

Som redegjort for i Indberetning nr. 9/2008 af 11. december 2008 indgik det færøske landsstyremedlem for finansanliggender Jóannes Eidesgaard og den islandske finansminister Árna Mathiesen en foreløbig aftale om, at Færøerne yder Island et lån på 300 mio. kr.

Den formelle hjemmel til at yde lånet kom på plads, da et enigt Lagting den 19. december 2008 vedtog "lagtingslov om likviditetslån fra Færøernes landsstyre til Islands regering". Lånet på 300 mio. kr. er afdragsfrit de første 5 år, hvorefter der skal indgås en ny aftale om, hvorledes lånet skal tilbagebetales. Renten, der fastsættes hvert år den 1. december, er for 2009 fastsat til 5,25 pct.

Finansloven 2009 viser et underskud på 502 mio. kr.

I Indberetning nr. 9/2008 fra 11. december 2008 blev der redegjort for, at den økonomiske tilbagegang sandsynligvis medfører et markant fald i landskassens indtægter, og at der som følge heraf kunne forventes vedtaget en finanslov for 2009 med et underskud på over 500 mio. kr.

Lagtinget vedtog kort før jul en finanslov for 2009 med et *DAU-underskud på 502 mio. kr.* Landsstyret budgetterer med drifts- og anlægsudgifter på knap 4,54 mia. kr. (heraf anlægsudgifter på 227 mio. kr.), og indtægter på knap 4,04 mia. kr.

Det oprindelig fremsatte forslag til finanslov 2009 viste et underskud på 244 mio. kr. Efter en ny indtægtsvurdering fra Landsstyreområdet for finansanliggender, og et forslag fra landsstyret inde-

holdende yderligere udgifter på 44 mio. kr., havde det forslag til finanslov, der var til behandling i Lagtingets Finansudvalg, i udgangssituationen et underskud på 571 mio. kr.

Finansudvalget lagde under behandlingen af finanslovsforslaget vægt på at reducere stigningen i driftsudgifterne i forhold til det foregående finansår og det oprindelig fremsatte finanslovsforslag. I den forbindelse blev det af udvalget lagt stor vægt på, at der ikke var tale om besparelser, men en reduktion af stigningen i driftsudgifterne.

Med henblik på at opretholde aktiviteten på Færøerne foreslog Finansudvalget omvendt at øge anlægsudgifterne. Der er ved fastsættelsen af anlægsudgifterne taget geografiske hensyn med henblik på at fordele aktiviteten rundt omkring på Færøerne.

Finansudvalget er af den opfattelse, at det bliver nødvendigt med mere omfattende tiltag det kommende år. Udvalget har haft begrænsede muligheder for at tilpasse finanslovsforslaget til de ændrede økonomiske forudsætninger, da udvalget har måttet tage udgangspunkt i den gældende lovgivning. Udvalget opfordrer i sin betænkning til, at landsstyret fremsætter de lovforslag der er nødvendige med henblik på at tilpasse den offentlige sektors økonomi.

Der stod et enigt Finansudvalg bag de fleste ændringsforslag. Et af de forslag, der ikke var enighed om, og som førte til en større debat under den afsluttende behandling af finanslovsforslaget, men som i sidste ende blev vedtaget, var, at pensionerne ikke reguleres med 4 pct. som oprindeligt foreslået, men med 3 pct., og at tilskuddet til pensionisters køb af medicin reduceres.

Færøernes Universitet, Fróðskaparsetur Føroyar, har efter finanslovens vedtagelse meddelt, at Lagtingets afgørelse om at reducere universitetets bevilling i forhold til det oprindelige forslag sandsynligvis indebærer, at den planlagte masteruddannelse i jura, der skulle starte op efter sommerferien, sandsynligvis ikke bliver til noget.

Muligvis behov for at optage milliardlån de kommende år

Af en artikel i avisen Sosialurin den 18. december 2008 fremgik det, at *direktøren for Færøernes Landsbank, Sigurd Poulsen*, vurderer, at der de næste fem år kan blive behov for, at landskassen og kommunerne optager lån på i alt 10 mia. kr. for at holde hjulene i gang.

Det fremgik af artiklen, at det er landskassen og kommunerne, der må låne op til 10 mia. kr., hvilket medførte en vis opmærksomhed, men det blev dagen efter korrigeret i en ny artikel. Ifølge landsbankdirektøren vedrører 7 af de 10 milliarder kr. bankerne, der skal have refinansieret eksisterende lån, hvilket ikke medfører en øget gældssætning for det offentlige. Det kan ifølge landsbankdirektøren blive aktuelt for landskassen at optage lån på i alt 2 mia. kr. og for kommunerne i alt 1 mia. kr., hvorved den offentlige sektors gæld kan blive forøget med 3 mia. kr.

Landsbankdirektøren vurderer, at det er dårlig styring de senere år, der er en af hovedårsagerne til den aktuelle krise, som Færøerne nu er kommet i, og som vil fortsætte de kommende år. Styringen af fiskerflåden har ikke været god nok, hvilket har medført, at fiskerflåden har fisket for meget og dermed nedfisket fiskebestandene. Mange kommuner har øget udgifterne for meget og bankerne har ydet store lån, som ingen klarer at tilbagebetale lige foreløbig. Alt dette er sket samtidig med, at

Lagtinget har vedtaget store skattelettelser. Det er ifølge direktøren vigtigt, at færingerne nu viser, at man kan få styr på sin egen økonomi, for det vil være en forudsætning for, at udenlandske finansieringsinstitutter har tillid til Færøerne og yder de nødvendige lån.

Det er landsbankdirektørens skøn, at landskassen vil køre med underskud de kommende år, hvilket også vil være acceptabelt og fornuftigt i nogle år for at holde aktiviteten oppe. Direktøren vil ikke komme med noget bud på, hvad der vil være et acceptabelt underskud, men siger dog, at det ikke er muligt at køre med årlige underskud på over 500 mio. kr. over flere år, men at der hurtigt kan blive tale om 2 milliarder kr., hvis man har et årligt underskud på 400 mio. kr. over 5 år. Ifølge landsbankdirektøren er det virkelig store problem dog, at de offentlige kasser har et strukturelt underskud. Det vil sige, at det i et normalt år – der ifølge landsbankdirektøren er vanskelig at finde i den svingende færøske økonomi – ikke er balance i de offentlige kasser. Det bliver ifølge landsbankdirektøren nødvendigt at få styr på den strukturelle virkelighed, hvis man skal kunne finansiere underskuddet de kommende år.

Landsstyremanden for finansanliggender, Jóannes Eidesgaard fra Socialdemokratiet, udtalte ifølge avisen Sosialurin den 19. december 2008 - i forbindelse med landsbankdirektørens betragtninger - at han ikke tror på, at den aktuelle økonomiske krise bliver så omfattende. Han siger, at det er korrekt, at landskassen er presset i den nuværende situation, men at det hurtigt kan ændre sig. Hvis fisken kommer tilbage og folk igen tør forbruge og sætte noget i gang, så vil forudsætningerne kunne ændres fra dag til dag. Han gør opmærksom på, at landskassen har 1,8 mia. kr. i Landsbanken, som man kan trække på, hvis det bliver nødvendigt. Han vurderer, at underskuddet på finansloven 2009 på 502 mio. kr. er usædvanligt og et enkeltstående tilfælde og at der i værste fald bliver tale om et samlet underskud på 2 mia. kr. over de kommende 4 år.

Jóannes Eidesgaard redegør i artiklen for, at han med den økonomiske situation er bekymret for, at bankerne ikke vil kunne få den nødvendige likviditet til långivning og finansiering af aktiviteter på Færøerne. Han vurderer dog, at den næste bankpakke vil løse problemerne med kapitaltilførslen og er ikke i tvivl om, at de færøske banker bliver omfattet af den kommende bankpakke.

De færøske bankers situation

I dagene op til julen havde aviserne Dimmalætting og Sosialurin artikler vedr. situationen for de færøske banker.

I en samtale med Sosialurin udtaler direktør Janus Petersen fra Føroya Banki, at overskriften i artiklen, hvor det står at Færøerne har et lånebehov på 10 mia. kr. over de kommende 5 år, er vildledende. Han siger til Sosialurin, at bankernes lån til finansiering af det færøske samfund delvis er finansieret ved indlån, delvis ved lånoptagelse. De optagne lån skal løbende refinansieres, men det er noget, som bankerne afklarer indbyrdes, så han synes ikke, at det er noget, som færingerne skal tage med i debatten. Det, der er mere interessant, er ifølge Janus Petersen at få økonomien til at fungere således, at bankerne har tillid til at finansiere det færøske samfund fremover. Janus Petersen nævnte i forbindelse med samtalen, at banken har behov for at refinansiere 300 mio. kr. i 2009, hvilket skal ses i relation til en balance på 10 mia. kr. Direktøren for Eik Bani, Bjarni Olsen, havde ikke det aktuelle beløb for Eik Banki, men han forsikrer også om, at Eik Bankis likviditet er god.

De to bankdirektører henviste under samtalen til, at Færøerne reelt har et nettotilgodehavende i forhold til udlandet, så Færøerne er faktisk ret godt stillet i den aktuelle situation, hvor udlandet faktisk skylder Færøerne penge. Også det offentlige på Færøerne har placeret likviditet i udlandet, og hvorfor skal man have det i den aktuelle situation, spørger de to bankdirektører. Janus Petersen henviser i forbindelse med det forhold, at Færøerne har store værdier placeret i udlandet, til, at de færøske pensionsfonde har placeret 7 mia. kr. i obligationer i udlandet, samtidig som bankerne har lånt 5 mia. kr. til Færøerne i udlandet. Så rent faktisk kunne de færøske pensionsfonde finansiere det færøske pengevæsen, hvis det var ønskeligt, ifølge Janus Petersen.

Ifølge Dimmalætting var de færøske pengeinstitutter kort før jul til møde med landsstyremedlemmet for finansanliggender Jóannes Eidesgaard. Jóannes Eidesgaard ønskede at få et billede af den aktuelle situation for de færøske pengeinstitutter. Han fik den besked fra pengeinstitutterne, at de færøske pengeinstitutter fortsat er i en god situation og at der ikke er nogen akutte problemer, heller ikke når det gælder likviditet. På mødet kom det frem, at de færøsk pensionskasser, jf. også ovenfor, har placeret store beløb i udlandet, som det i denne tid kunne være godt at få hjem til Færøerne. Men det kræver ifølge Jóannes Eidesgaard også, at pengene kan placeres lige så sikkert på Færøerne som i udlandet, og at afkastet bliver lige så stort, hvilket må være udfordringen for fremtiden. Jóannes Eidesgaard har aftalt med pengeinstitutterne, at de løbende mødes for at orientere hinanden om pengeinstitutternes situation og den generelle økonomiske politik.

Lagtinget har valgt forfatningsudvalg

Som redegjort for i Indberetning nr. 9/2008 blev der den 2. december 2008 besluttet at nedsætte et forfatningsudvalg bestående af 10 lagtingsmedlemmer. Udvalget skal senest den 1. november 2009 fremlægge et forslag til en færøsk forfatning.

De 10 medlemmer er nu valgt og har konstitueret sig således:

Poul Michelsen, Folkeflokkun, formand
Sjúrður Skaale, Republikanerne, næstformand
Høgni Hoydal, Republikanerne
Jógvan á Lakjuni, Folkeflokkun
Helgi Abrahamsen, Sambandspartiet
Jaspur Vang, Sambandspartiet
John Johannesen, Socialdemokratiet
Andrias Petersen, Socialdemokratiet
Jenis av Rana, Centerpartiet
Kári á Rógvi, Selvstyrepartiet

Fortsat tilbagegang for fiskeriet viser sig i eksporten - der dog delvis reddes af laksen

Der er fortsat tilbagegang for fiskerierhvervet. Ifølge en opgørelse fra Færøernes Statistik (Hagstova Føroya) er værdien af den landede fisk på Færøerne for perioden januar-november 2008 faldet med 23 pct. i forhold til året før. Mængdemæssigt er faldet 9 pct. Af de vigtige bundfiskearter er det fortsat kulleren, der viser tilbagegang. I perioden har kystfiskerne kun opnået en pris 3-4 kr. pr. kg. ved salg af kuller over fiskeriauktionen, hvilket har medført, at det i perioder ikke har kunnet betale sig at fiske efter kuller. En årsag til den lave pris på kuller er sandsynligvis, at en stor del af de virk-

somheder, der sædvanligvis har forarbejdet kuller, herunder Kósin i Klaksvík og Norðís i Eiði, mere eller mindre er lukket ned.

For perioden januar-september 2008 var faldet i værdien 20 pct. og i mængde 5 pct. i forhold til samme periode året før, så situationen for fiskerflåden ved Færøerne er forværret hen over efteråret.

Landet fisk mv. i mængde og værdi, jan. - nov. 2007 og 2008

	Mængde i tons				Værdi i mio. kr.			
	2007	2008	Ændring	Ændring pct.	2007	2008	Ændring	Ændring pct.
Torsk	11.685	10.952	-733	-6	263	227	-36	-14
Kuller	12.078	7.017	-5.061	-42	168	81	-87	-52
Sej	51.339	45.771	-5.568	-11	268	228	-40	-15
Anden bundfisk	12.208	11.463	-745	-6	128	106	-22	-17
Bundfisk i alt	87.309	75.202	-12.107	-14	827	642	-185	-22
Helleflynder	346	206	-140	-41	18	8	-10	-56
Havtaske	3.130	1.735	-1.395	-45	97	47	-50	-52
Hellefisk	1.133	2.285	1.152	102	26	39	14	53
Anden fladfisk	1.114	924	-191	-17	22	12	-11	-48
Fladfisk i alt	5.723	5.149	-574	-10	163	106	-57	-35
Andre fiskearter	15.151	20.750	5.600	37	70	78	7	10
Skaldyr	4.748	2.383	-2.365	-50	17	8	-9	-52
Rogn, lever mm.	488	240	-247	-51	6	3	-3	-47
I alt	113.418	103.725	-9.694	-9	1.082	836	-246	-23

Tilbagegangen for fiskerierhvervet ses igen i eksportopgørelsen, hvor der for de første 10 måneder af 2008 er tale om et fald i eksportværdien på 12 pct. (ekskl. skibe) i forhold samme periode året før.

Eksporten jan. - oktober fordelt på hovedgrupper, mio. kr. og ændring i pct.

	2007	2008	Ændring	Ændring pct.
Bundfisk	1.404	1.272	-132	-9
Fladfisk	204	135	-69	-34
Opdrætsfisk	459	787	328	71
Pelagiske fisk	491	233	-258	-52
Skaldyr	107	107	0	0
Anden fisk og fiskeprodukter	542	284	-258	-48
Andre varer	111	115	4	4
Skibe	74	370	297	403
Eksport i alt	3.392	3.302	-89	-3
Eksport ekskl. skibe	3.318	2.932	-386	-12

Det er især eksporten af opdrætsfisk (næsten udelukkende laks), der sikrer at tilbagegangen i eksporten ikke bliver større. Tages opdrætsfisken ud af statistikken, ville værdien af eksporten (ekskl. skibe) for de første 10 måneder af 2008 have været 26 pct. mindre end i samme periode året før. Opdrætsfiskens andel af fiskeeksporten for de første 10 måneder er steget fra 11 pct. i 2007 til 21

pct. i 2008 og dermed er eksportandelen på niveau med de gode år 2001-2003, inden sygdom og faldende verdensmarkedspriser førte til en voldsom nedgang for det færøske havbrugserhverv.

Ifølge formanden for opdrætsforeningen kan det forventes, at eksporten af opdrætsfisk bliver tæt på 40.000 tons i 2008, hvilket vil indebære en eksportværdi på op til 1 mia. kr. For 2009 forventes eksporten at blive op imod 45.000 tons, men prisen har været faldende den senere tid, så eksportværdien forventes uændret.

Markant fald i bilsalget i 2008

En opgørelse fra Akstovan, der bl.a. tager sig af opgaver med registrering af motorkøretøjer, biltilsyn og kørekort, viser, at salget af nye biler er faldet markant i 2008. En opgørelse over antal nyindregistrerede personbiler viser et fald på knap 32 pct. i 2008 forhold til 2007 - fra 1.814 til 1.241 personbiler. For alle motorkøretøjer under ét er faldet knap 31 pct. i samme periode. For december 2008 har faldet været endnu mere markant med et fald på mere end 65 pct. for personbiler - fra 112 nyindregistrerede personbiler i december 2007 til kun 39 i december 2008.

Opsigelser i medieverdenen

Der var i december opsigelser i den færøske medieverden. Kringvarp Føroya (Færøernes Radio og TV) har opsagt 8 personer og avisen Dimmalætting omkring 20 personer.

Kringvarp Føroya havde med udsigt til et underskud i 2009 på 5 mio. kr. anmodet landsstyremedlemmet med ansvaret for kulturanliggender, Helena Dam á Neystabø, om at forhøje licensen. Landsstyremedlemmet har hjemmel til at fastsætte licensen ved bekendtgørelse, men hun vil ikke stå alene med afgørelsen, og da hun ikke kan få opbakning i koalitionen til at forhøje licensen, ændres den ikke. Ledelsen i Kringvarp Føroya har som et besparelestiltag opsagt 8 personer, herunder flere erfarne og kendte ansigter og stemmer; bl.a. Jógvan Arge.

Dimmalætting købte i foråret ugeavisen Vikubláðið og erhvervsavisen Vinnuvitan med henblik på at få flere ben at stå på og styrke virksomheden. Med købet af de to andre aviser kom det samlede personaleantal i Dimmalætting-koncernen op på ca. 70 personer. Det viste sig hen over året, at indtægterne fra annoncer faldt kraftigt og sidst på året besluttede man at stoppe med Vikubláðið og Vinnuvitan og sige 15-20 personer, der arbejdede med de to aviser, op. Hertil blev 4 personer fra selve Dimmalætting sagt op. Ifølge avisen Sosialurin har Dimmalætting i perioden 2005-2007 har årlige underskud af driften på mellem 3,7 og 4,3 mio. kr., hvilket har nødvendiggjort løbende frasalg af selskabets aktiver.

Nu 30 kommuner på Færøerne

Der har de senere år været gennemført flere frivillige kommunesammenlægninger på Færøerne. Fra den 1. januar 2009 er antallet af kommuner på Færøerne reduceret fra 34 til 30. Det skete, da Gøtu Kommune og Leirvíkar Kommune på Østerø blev lagt sammen under den nye kommune Eysturkommuna. Miðvág Kommune og Sandavág Kommune på Vågø er nu blevet til Vága Kommune, Funnings Kommune er blevet en del af Runavík Kommune og Svínøyar Kommune er nu lagt sammen med Klaksvík Kommune.

160 færinger studerer uden for Norden

En opgørelse fra det færøske studiestøttekontor viser, at antallet af færinger, der vælger at studere uden for de nordiske lande, er stigende. Siden 2003 er antallet mere end fordoblet og i alt 160 personer er nu registreret som læsende i et ikke-nordisk land. Heraf læser 72 personer i England, 47 i Skotland og 18 i USA. De registrerede er personer, der får støtte via den såkaldte ÚSUN-ordning, ifølge hvilken de studerende kan få støtte til betaling af studieafgiften ved en udenlandsk uddannelsesinstitution. Via ÚSUN-ordningen kan der ydes støtte til studieafgiften i udlandet med et beløb op til 120.000 kr. årligt. Støtten ydes maksimalt i et år ud over den normerede studietid, maksimalt i 6 år for videregående uddannelser. Det er normalt en betingelse for at få støtte, at uddannelsen i udlandet er anerkendt af Statens Uddannelsesstøtte som SU-berettiget. Færøske studerende i udlandet kan herudover som danske statsborgere modtage SU fra Statens Uddannelsesstøtte under studieopholdet i udlandet.

Udbygningen af Vágar Lufthavn

Det forberedende arbejde med at udbygge Vágar Lufthavn fortsætter. Man forventer ifølge et indslag i Færøernes Radio den 6. januar, at det meste af 2009 går med at projektere projektet, der omfatter en forlængelse af banen fra 1.250 m. til 1.600 m., udvidelse af standpladserne samt en udbygning af terminalen m.m. Udbudsmaterialet forventes færdig til september 2009 og selve arbejdet med udvidelsen forventes påbegyndt først i 2010.

Udbygningen finansieres ved at nedbringe aktiekapitalen i Investeringsfonden for Færøerne med 365 mio. kr. Ifølge direktøren for Vágar Lufthavn rækker de 365 mio. kr. kun til at forlænge banen til 1.600 m., men man vil også anmode om en pris på en forlængelse til 1.800 m.

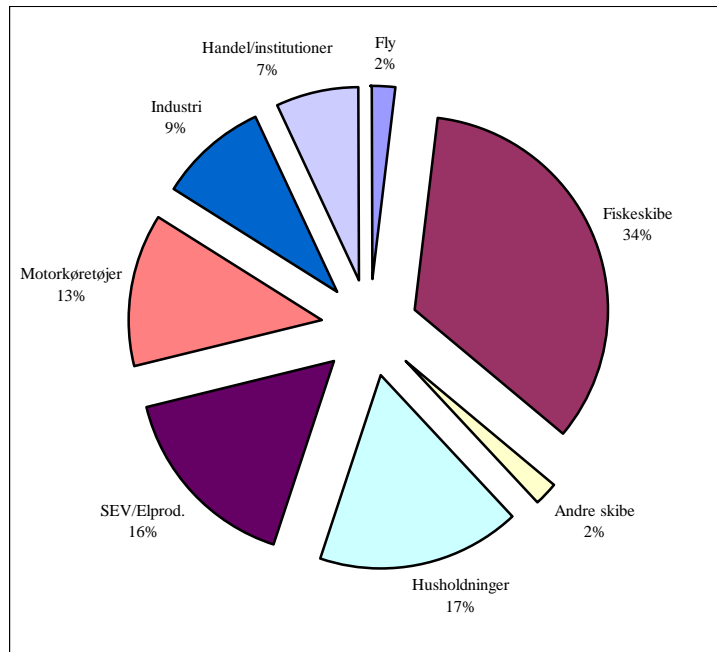
Udledning af drivhusgasser stigende på Færøerne

Danmark tog efter ønske fra Færøerne territorialt forbehold for Færøerne ved ratifikationen af Kyoto-protokollen i 2002. Færøerne er således ikke omfattet af en reduktionsforpligtelse frem til 2012 på 8 pct. i forhold til basisåret 1990 svarende til Rigsfællesskabets overordnede forpligtelse i Kyoto-protokollen. Derimod blev der ved ratifikationen af Kyoto-protokollen ikke taget forbehold for Grønland. Forud for ratifikationen indgik Danmark en rammeaftale med Grønland om en reduktion på 8 pct. Danmark har som medlem af EU i en EU-byrdefordeling herudover forpligtet til en reduktion på 21 pct. i 2008-2012 for Danmark alene.

Færøernes miljø- og planstyrelse (Umhvørvisstovan) har offentliggjort en opgørelse over den færøske udledning af drivhusgasser i 2007. Opgørelsen viser, at Færøerne ikke har opnået at tilnærme sig en reduktion af drivhusgasser på 8 pct. i forhold til basisåret 1990 – tværtimod viser opgørelsen en stigning på 11 pct. i forhold til 1990.

Langt den største del af udledningen – hele 95 pct. - stammer fra forbrug af olie. De resterende 5 pct. stammer fra dyrehold og landbrug, afbrænding af affald og såkaldte stærke drivhusgasser, der især anvendes inden for køleindustrien.

Af nedenstående diagram, der viser udledning af drivhusgasser i 2007 fordelt på grupper af oliebrugere, fremgår det, at den færøske fiskerflåde tegner sig for mere end 1/3 af den samlede færøske udledning af drivhusgasser.

Med venlig hilsen

Dan M. Knudsen

Lagmandens nytårstale 31.12.2008

God aften, alle sammen!

Levevilkårene i Færøerne er før som nu tæt knyttet til naturen. Naturen er smuk og udfordrende; livlig og barsk; rig og afskrækkende.

I dette naturcenter har vi færinger lært at opretholde livet og forsørge os. Vi har i mere end 1000 år tilpasset os til forudsætninger og omstændigheder, som vi ikke selv er herre over.

På vores afsondrede klippeøer har vi opbygget et veludviklet videns- og velfærdssamfund. Og selvom vi har været udsat for tilbageslag gennem tiderne, så har vi altid genvundet fodfæstet. Ikke mindst i 1990'erne, da vi på kun fem år fik vendt et samfund i økonomisk ruin til et rigt land med en sund økonomi.

For tiden dominerer finanskrisen hele verden. Lande har satset på at udnytte mulighederne i globaliseringen, men har ikke ænset de skrøbelige dele af denne strømning. Ønsket om hurtige gevinster har tilsidesat al fornuft. Landsoverskridende økonomiske tilsynsordninger har ikke matchet den voksende internationale virksomhed på finansområdet.

Vi kan også mærke brydningerne i Færøerne med mindskede lånemuligheder, opsigelser og betalingsstandsninger.

Jo, der er også gået rystelser gennem vores samfund. Men vi må ikke lade nervøsiteten få herredømme over os. Nu som altid, har vi brug for sund fornuft.

Færøerne er godt rustet til at møde disse udfordringer. Den offentlige gæld er lav og landet har likvide midler. Og frem for alt har vi enormt dyrebare ressourcer. En naturrigdom og dygtige mennesker. Det er disse ressourcer, vores land er udsprunget fra. Ressourcer, som vi og vores børn skal bygge vores fremtid på. Dette er værdier, som ikke er knyttet til det globale marked eller kurser. Værdier, som ikke forsvinder, selvom værdipapirer falder i værdi.

Jo, Færøerne er beredte til nye udfordringer.

Landsstyret har lagt en plan for, hvordan Færøerne kan komme ud af finans- og økonomikrisen så helskindet som muligt. Tiltag er iværksat og flere tiltag ligger forude.

De færøske pengeinstitutter er omfattet af den fælles garantiordning for pengeinstitutter i rigsfællesskabet. Målsætningen er, at pengeinstitutterne også får mulighed for at blive omfattet af den næste bankpakke, hvor man overvejer at indskyde 100 milliarder i finanssystemet, for at sætte skub i økonomien.

For at forebygge for store økonomiske udsving har koalitionen på finansloven valgt at øge investeringerne rundt om i landet, samtidig som den har bremset væksten i landets driftsudgifter. Dette kan vi gøre, fordi det er muligt for landet at finansiere et underskud i nogle år.

Der gøres status over de forskellige erhvervsgrøner. Formålet er at få en helhedsbeskrivelse af fremtidsudsigterne, og finde ud af, hvilke tiltag kan blive nødvendige for at sikre erhvervet stabile rammer.

Virksomheder oplever, at det er vanskeligt at få økonomisk garanti for varer og tjenester, som skal eksporteres. Der arbejdes derfor med at tilvejebringe færøske virksomheder mulighed for at gøre brug af ordninger hos den danske *Ekspor Kredit Fond*.

Desuden står milliarder i fonde, som landet har ansvar for. Målsætningen er at anvende en del af disse penge til udvikling og forskning for derigennem at skabe økonomisk vækst.

Formålet med de økonomiske tiltag er at sikre velfærden i landet.

Forsigtighed er påkrævet. Vi skal vende og dreje hver krone og gøre nødvendige tilpasninger, som ikke forrykker vores velfærdstjenester.

At mindske velfærden er ikke nogen valgmulighed. Det største tab er, hvis folk bliver nødt til at fraflytte landet. Derfor er det nødvendigt at få folket til at trives, også selvom de bliver arbejdsløse. Arbejdsløshedsudbetalingen bliver derfor forhøjet fra 70 til 80 procent, og mulighederne for omskoling til andre erhverv må forbedres.

Landsstyret vil også gøre systemændringer i samfundet for at ruste sig til fremtidens udfordringer. Der er tale om ændringer indenfor blandt andet det kommunale område, pensionsforhold, på boligområdet og ikke mindst indenfor fiskerierhvervet.

Vores havområde er 200 gange større end vores landområde og er et udtømmeligt spisekammer, hvis vi forvalter det korrekt. Det er kun et fåtal af verdens borgere, som er velsignet med så rige madvarerressourcer som vi.

Men ressourcerne er begrænsede. Vores eksistens er derfor betinget af, at vi er gode til at forvalte ressourcerne, så at udnyttelsen bliver bæredygtig. Bæredygtig fangst giver bedre pris og markedsadgang og sikrer vores efterkommere del i denne skat.

Vi må også skabe værdiforøgelse ved at udnytte alle dele af fisken, som kommer op på dækket. Ikke kun fiskefileter, men også de gode ressourcer, som findes i for eksempel lever, rogn og fiskeskind. I en verden, hvor mangel på madvarer er en voksende trussel, er det vores pligt at udnytte ressourcerne fuldt ud.

Dette kræver forandring – større som mindre tilpasninger.

En forandring førte i sommers til kontroverser, nemlig behandlingen og fastsættelsen af fiskedage. Mange ønsker at gøre dette til en strid mellem fiskeribiologer og fiskere, regionale områder og hovedregionen, akademikere og arbejdere.

Dette bringer os ingen vegne. Uenigheder bygger ikke land.

Fiskeriet er vores hovederhverv, og ressourcerne tilhører Færøernes folk. Derfor er debat og behandling nødvendig, hvis vi skal kunne sikre en bæredygtig fangst samt sikre balance i udbyttet hos licenshavere og det færøske folk. I denne proces må der være et sammenspil mellem alle interessenter – både dem med erfaringer og dem med uddannelse.

Alle og enhver, hvis levebrød er knyttet til fiskerierhvervet, skal naturligvis tages med på råd. Lader vi på den anden side hånt om uddannelse og videnskab, skubber vi folk bort.

Hvert år rejser unge i hundredvis ud i verden for at få erfaringer og uddannelse. Vi har også brug for dem, når vi bygger land.

I disse tider er det globaliseringen, som fastsætter præmisserne.

Hele verden er blevet en markedsplads, hvor alle varer, virksomheder og lande kan gøre sig gældende – store som små. I denne konkurrence er omdømme og identitet vigtige. Derfor må vi udnytte vores konkurrenceidentitet – dét, som gør Færøerne til noget særligt. Vi skal gøres bevidste om vores stærke sider og udvikle nye ting, som vi kan tilbyde verden.

Napoleon Bonaparte siges at have sagt: Det er ikke ham med den største hær, som sejrer, men derimod den, som får alle sine folk til at marchere samme vej. Færøerne hverken kan eller skal erobre verden. Men hvis politikere, administrationen, kulturlivet, erhvervslivet og folket går samme vej, opnår vi langt mere.

I verdenssamfundet er der ikke kun vores varer, tjenester og virksomheder, som er i konkurrence. Færøerne konkurrerer også med omverdenen om sine egne borgere. Vi skal have et samfund, hvor folket trives, og et samfund, som tiltrækker dygtige folk. Derfor må tolerance dominere, og den personlige frihed sættes i højsædet.

Jeg ønsker inderligt, at alle – også færing, som er bosat udenlands og udlændinge, som har bosat sig her - skal føle sig godt tilpas i Færøerne. Mit ønske er, at alle tager identiteten til sig og er stolte over at føle sig som færing. Vores identitet skal omfatte alle uden hensyn til politisk overbevisning, religion, hudfarve og seksuel orientering.

Lad os stå sammen, støtte hinanden og glædes over vores forskellighed.

Året 2008 var desværre ikke noget fredens år. Uro og tragedier har ramt mange

afrikanske lande, foruden at krigen i blandt andet Afghanistan fortsætter. I november var vi alle vidne til terroren i Mumbai, da bevæbnede mænd myrdede i flæng. Og nu i juledagene er striden i Gaza imellem israeler og palæstinensere blusset op igen. Mennesker i hundredtal, deriblandt også civile, har mistet livet. Verdenssamfundet må presse på for at få parterne til forhandlingsbordet. Skal 2009 medføre mere fred, hviler der et stort ansvar på verdens ledere.

Det amerikanske præsidentvalg vidner om, at verden er i forandring. For første gang får USA en farvet præsident. Barack Obama's visioner har skabt respekt i hele verden og tændt et håb om grundlæggende ændringer. Han har formået at bygge en tro på demokratiet og anspore til sammenhold for at skabe en bedre fremtid. Og han har givet et fornyet håb om, at det vil lykkes verdens lande at sætte en fælles kurs på klimaområdet. En udfordring, som spås at være den største i det 21. århundrede.

Vores bidrag skal ikke mangle. Med handlingsplanen om at reducere udslippet af klimagasser, har landsstyret påbegyndt en betydningsfuld proces. Alene kan vi naturligvis ikke overkomme klimaændringerne, men vi skal tage et medansvar, og oparbejde et omdømme for Færøerne, som et land, der værner om naturen.

Kære Færinger

Skal vi komme videre og være nyskabende, må vi tro på egne evner og styrke.

Vi skal anerkende at vi duer til noget, for det gør vi. Færøske kunstnere, forskere og idrætsudøvere har skabt resultater og opnået anerkendelse rundt om i verden. Disse resultater var ikke kommet uden tro, dygtighed og mod.

For mange år siden stod en ung mand på en højtliggende mark over bygden og maledede. Folk spurgte ham, hvornår han havde tænkt sig at gå på arbejde. Den unge mand var Sámal Joensen – senere bedre kendt som Mikines. I dag er der ingen der betvivler, at han var en værdiforøger og en nyskaber af de helt store.

Nu, hvor året går mod sin slutning, kan vi glædes over at nyde denne stund sammen med familie og venner.

I en sådan stund går mine tanker til jer, der er på havet eller borte i andre lande.

Mine tanker går også til jer, som bærer på sorg og savn. Jer, der har været ude for ulykkelige hændelser. Jeg ved, hvad det er at miste så pludseligt. Sådanne erfaringer er meget dyrebare, selvom de er barske. Må det nye år bringe trøst og håb.

Når skæbnen er hård, er det den personlige støtte, som bedst bærer os igennem svære og vanskelige tider.

Tillid, tro og sammenhold er altafgørende for folket og for samfundet. Det er den bærende styrke, som gør det muligt at leve her i landet.

Godt nytår og Guds velsignelse til jer alle sammen.

Kaj Leo Johannesen
lagmand